

УДК 336.71

І. В. Дук,

аспірант кафедри фінансів і кредиту, Волинський національний університет імені Лесі Українки

ОСНОВНІ УМОВИ І ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БАНКІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті охарактеризовано роль та стан управління державним банківництвом на сучасному етапі. Детально проаналізовано умови та чинники які впливають на організацію та розвиток управління державною банківською діяльністю. З'ясовано необхідність застосування відповідного механізму, який сприятиме розвитку ринкових методів банківської діяльності в Україні.

Ключові слова: державні банки, управління банківництвом, банківська система, банківські ресурси, банківська діяльність.

In the article a role and state of management is described state state banks on a modern stage. In detail terms and factors are analyzed which influence on organization and development of management by government bank activity. The necessity of application of the proper mechanism which will assist to development of markets methods of bank activity in Ukraine is found out.

Keywords: state participating banks, managements of state banks, banking system, bank resources bank activity.

Вступ. Умовами і чинниками розвитку державної банківської діяльності та управління нею в Україні є наявність банківських ресурсів, банківських намірів тобто бажання вкладати кошти, а також сприятливе середовище. Управління державним банківництвом здійснюється на всіх рівнях економіки. На макрорівні відбувається регулювання діяльності банків шляхом створення відповідної законодавчої та нормативної бази, а шляхом реалізації завдяки контролю над діяльністю банків. На рівні банку (мікрорівні) управління спрямоване на підвищення ефективності діяльності банку і на запобігання або зниження ризику.

Проблеми розвитку управління вітчизняним банківництвом та чинники, які на нього впливають, останнім часом входять у коло наукових інтересів багатьох вітчизняних вчених. Так Лямець С, Вовчак О.Д., Долішній М.І., Реверчук С.К., та інші цю тему висвітлюють у наступній літературі [2,3,5]. Водночас зростає кількість спеціальних публікацій з даної проблеми, які стосуються умов та чинників управління державним банківництвом [1]. Також статистична інформація, яка дозволяє провести відповідний аналіз щодо даного питання [4]. Однак, на наш погляд, умови та чинники розвитку управління державною банківською діяльністю в Україні залишаються ще недостатньо дослідженими.

Постановка задачі. У процесі діяльності банк вирішує низку завдань, до яких належать: формування ресурсів, аналіз і контроль, мінімізація ризиків. Кожен цих напрямів потребує ухвалення ефективних рішень, які можливо прийняти лише завдяки врахуванню всіх умов та чинників, що впливають на організацію та управління державним банківництвом в Україні. Оскільки, низький рівень доходів населення, високий ступінь тінізації української економіки та недовіра населення до банківської системи негативно позначається державній банківській діяльності. Все це надає даній темі особливої актуальності і значущості.

Результати. Державне банківництво в Україні з 1991 р. зазнало значної еволюції, кількісних і якісних змін. Однак на даний час вітчизняне державне банківництво представляють два банки (Ощадбанк і Укресімбанк), які постійно перебувають у першій десятці найбільших і виконують необхідні функції і призначення «станового хребта» банківської системи.

Вважаємо, що з'ясування ролі та значення даного сектору банківництва є своєрідним стартовим майданчиком для визначення умов та чинників розвитку управління державними банками. На державне банківництво в Україні припадає вагомий частка у банківській системі (без НБУ), зокрема: 8,1% – на зобов'язання і майже стільки на загальні активи; 6,9% – власний капітал; 5,7% – статутний капітал; 10,6% – витрати на персонал; 10,7% – чистий прибуток; 8,0% – пасиви [4].

Визначальною умовою розвитку банківської діяльності є ресурсна база банку, адже надання довгострокових кредитів, придбання цінних паперів, фінансування проектів здійснюється банком виключно у межах наявних ресурсів. Найбільш надійним і стійким джерелом ресурсів для здійснення державної банківської діяльності є власний капітал банку, який складається із статутного капіталу, резервного та нерозподіленого прибутку поточного і минулого років. Незважаючи на те, що в Україні протягом останніх років спостерігалася тенденція до зростання капіталу, рівень капіталізації державних банків залишається недостатнім.

Головним джерелом нарощування власної капітальної бази державного банку є його прибуток. Чим більша величина отриманого прибутку в процесі господарської діяльності, тим менше коштів потрібно залучати із зовнішніх джерел, а це підвищує конкурентоспроможність державного банку на ринку. Прибуток є вагомим джерелом зростання ринкової вартості державного банку. На 01.01.2008р. частка прибутку у власному капіталі Укресімбанку становила 19,5%, а

Ощадбанку – 9,4% [4].

Необхідно наголосити, що в умовах жорсткої конкурентної боротьби банки використовують різні методи для залучення заощаджень населення, найголовнішими серед яких є цінові і нецінові. Якщо державний банк збільшує ціну на залучені кошти (процентну ставку по депозитах) і тим самим заохочує населення більше вкладати коштів у банк – то використовує ціновий метод. Якщо ж покращує рівень обслуговування клієнтів, здійснює ефективну дистрибуційну політику, підвищує імідж банку – то мають місце нецінові методи боротьби за кошти клієнтів [3, 223].

Населення вкладатиме свої заощадження у державний банк лише при наявності довіри до банківської системи. Довіра населення до державних банків залишається низькою. Перший удар по ній був нанесений Ощадбанком України через знецінення вкладів населення в установах Ощадбанку колишнього СРСР. Реального механізму повернення заощаджень до 2007 року Урядом України не було розроблено. У 2008 році почалися часткові виплати заощаджень населенню.

За даними Голови правління ВАТ «Ощадбанк» на сьогодні включено в реєстр 12 млн. громадян, яким зафіксовано заборгованість з боку банку. Із них 6 млн. чол. уже виплачено 6 млрд. грн. [1]. В міру надходження грошових коштів виплати будуть продовжуватися.

Як ми з'ясували, довіра до банку забезпечується історією банку, наявністю достатньої величини банківського капіталу, ефективним управлінням. Рівень довіри до державного банку, можна виразити через функцію:

Довіра = f (K, I, Y, P), де:

K – власний капітал державного банку;

I – історія державного банку;

Y – рівень управління державним банком;

P – рейтинг державного банку.

Між цими показниками існує пряма функціональна залежність. Зі збільшенням власного капіталу буде зростати довіра до державної банківської установи, оскільки капітал є запорукою його фінансової стійкості. Якщо управлінський персонал державного банку здатний адекватно оцінити ризики, ухвалювати раціональні рішення, вчасно виконувати доручення клієнтів і розплачуватися за свої зобов'язання, то клієнти охоче довіряють такому банку свої гроші. Великий вплив на довіру клієнтів має рейтинг та історія державного банку.

Для визначення рейтингу державного банку використовується велика кількість показників, які пересічний клієнт не в змозі правильно обробити, проаналізувати та оцінити рейтинг і надійність банку. Тому підсумковий рейтинг державної банківської установи повинні здійснювати відповідно державні чи уповноважені органи на основі відповідних методик для різної цільової групи (державних органів, клієнтів).

За останні роки довіра населення до державних банків постійно зростає з одночасним зростанням довіри до національних вкладів, грошей – гривні. За 1996 – 2009 роки вклади у державні банки у національній валюті зростали, ніж в іноземній валюті. Це означає, що залучення коштів населення до державних банківських установ на вклади в іноземній валюті проходило активніше і швидшими темпами, аніж у національній валюті. Основними чинниками, що зумовили дані процеси були:

- нестабільність національної валюти щодо іноземних валют;
- зацікавленість банків щодо залучення готівкової іноземної валюти для проведення обмінних операцій.

Для забезпечення стабільної роботи державних банків і банківської системи загалом та стабілізації національної валюти Національний банк ужив низку заходів, зокрема, підвищив норми резервування, облікову ставку, запровадив обмеження на дострокове розірвання депозитних угод вкладниками банків. Ці заходи дали свій, результат і у 2005 р. тенденція зростання гривневих вкладів населення державних банках відновилась. Це означає, що довіра населення до державних банків, до банківської системи загалом, а також до гривні, зокрема, відновлюється. Однак, у вересні 2008р. державне банківництво, як і недержавне під впливом світової фінансової кризи і наслідків рейдерської атаки на системні банки, зокрема на Промінвестбанк знову переживає тяжкі часи, що виразилось у значному відтоку депозитів [2].

Вагомим чинником збільшення ресурсів державного банку є використання сучасних банківських технологій. Ринок банківських платіжних карток – один з найдинамічніших ринків. На даний час Укрексімбанк випустив понад 5000 платіжних карток різних платіжних систем, а для підприємств та організацій запропонував нову послугу, яка надає можливість перерахування заробітної плати співробітників на рахунки по міжнародних платіжних картках Citrus/Maestro. З 26 комерційними банками було укладено агентські угоди по обслуговуванню міжнародних платіжних карток. Ми дослідили, що ВАТ «Укрексімбанк» є одним із лідерів на вітчизняному ринку за операціями з використання міжнародних платіжних карток.

Що стосується Ощадбанку то він нині є повноправним членом міжнародних платіжних систем Visa International і MasterCard International. На ринку карткових продуктів за обсягами емісії банк входить в десятку лідерів найбільших емітентів міжнародних платіжних карток.

Аналіз показує, що в Україні основний попит на продукти державних банків впродовж останніх років формують суб'єкти господарювання тих галузей, де порівняно висока рентабельність (підприємства торгівлі, будівництва, операцій з нерухомістю) питома вага яких у загальному обсязі кредитних вкладень становить понад 50%. [5.144].

Ще однією умовою поживлення державної банківської діяльності та покращення управління нею є наявність сприятливого внутрішнього інвестиційного клімату. Сприятливим вважається інвестиційний клімат, який активізує діяльність і притік капіталу, знижує ризик неповернення вкладених коштів. Банківський клімат формує привабливість як країни загалом, так і окремих регіонів. Стосовно складових внутрішнього банківсько-інвестиційного клімату першочергову увагу необхідно приділяти банківському ризику. Для України однією з причин недотримання інвестицій є високий, рівень ризику. До серйозних загроз банку належать високі податки, свавілля українських чиновників тощо.

Висновки. Отже, нами було з'ясовано, що умовами розвитку державної банківської діяльності та управління нею в Україні є наявність банківських ресурсів, банківських намірів, тобто бажання вкладати кошти, а також сприятливе середовище. Можна зробити висновок, що сукупність вищез'ясованих умов і чинників, які впливають на організацію та розвиток управління державною банківською діяльністю, є своєрідним механізмом, що прискорює або гальмує процеси у державному вітчизняному банківстві. Із розвитком ринкових методів банківської діяльності в Україні, роль та значення державних банків зростає, особливо в умовах фінансових криз. Уряд країни повинен дбати про захист національної безпеки, щоб у випадку політичної чи економічної кризи, коли банки почнуть згортати свою діяльність, державний банківський капітал був би достатньо міцним, щоб не допустити спаду економіки.

1. В Ощадбанке скоро завершат выдачу «тисячи от Юли» // [http dnepr. mycityna. com/city/2008/10/22/163923. html](http://dnepr.mycityna.com/city/2008/10/22/163923.html)
2. Лямець С. Банки злякались кризи заздалегідь // [www. epravda. com. ua](http://www.epravda.com.ua)
3. Вовчак О.Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні. – Львів, Вид-во Львівської комерційної академії, 2005. – 544с.
4. Грошово-банківська статистика // www.bank.gov.ua.
5. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Мале і середнє банківництво в умовах встановлення ринкової системи в Україні.(збірник наукових праць)/НАН України ІРД;Ред.кол. під ред. академ. НАН України М.І. Долішній.- Львів. 2004-Вин.6(Л).-511с.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2010 р.

ТОВ "ДКС Центр"